

БЮЛЕТЕНЬ MSNA 2023

ЛИСТОПАД 2023 РОКУ
УКРАЇНА

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

Майже половина опитаних домогосподарств (ДГ) по всій країні мали крайній або крайній+ рівні незадоволених потреб за показниками захисту, охорони здоров'я та засобів до існування.

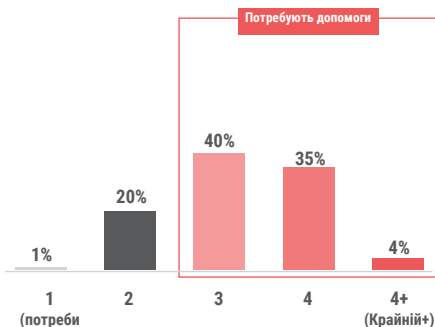
- Загалом, частка ДГ з крайнім або крайнім+ рівнями незадоволених потреб у доступних районах поблизу лінії фронту та кордону з Росією (71%) була вдвічі більшою, ніж у інших досліджених регіонах України (34%). Однак за останніми оцінками Фонду ООН у галузі народонаселення, у районах з високими рівнями потреб проживає тільки 15% населення України.¹
- Загалом, половина домогосподарств у країні мала незадоволені потреби одночасно у 2 чи більше секторах. Невелика частка домогосподарств (12%) була визначена як така, що має крайній або крайній+ рівні незадоволених потреб одночасно у багатьох секторах. Причому ця частка була набагато більша на Сході (23%), ніж у інших регіонах.
- Загалом по країні крайній та крайній+ рівні незадоволених потреб були виявлені в найбільшій частки ДГ у секторі захисту (23%), охорони здоров'я (11%) та засобів до існування (10%).

Домогосподарства, що повернулись до місць постійного проживання (57%), та внутрішньо переміщені ДГ (ВПО) (57%), частіше мали крайній або крайній+ рівні потреб порівняно з непереміщеними ДГ (35%).

- Профілі домогосподарств з рівнем вираженості потреб вище середнього включали ДГ, що проживають в районах поблизу кордону з Росією або лінії фронту, ДГ з особою з інвалідністю, ДГ, що повернулись до місць постійного проживання, переміщені ДГ, ДГ з міських населених пунктів та великі ДГ (з трьома чи більше дітьми).
- Було виявлено, що 23% ДГ мали крайній або крайній+ рівні незадоволених потреб у сфері безпеки, і тільки 2% з них повідомили, що отримали допомогу у сфері захисту. Так само, тільки 11% ДГ з крайнім рівнем незадоволених потреб у сфері засобів до існування повідомили про отримання грошової допомоги (було виявлено, що 10% ДГ мають крайній рівень незадоволених потреб у сфері безпеки).
- 36% ДГ повідомили про потребу у ліках та 26% ДГ вказували на потребу у медичній допомозі, проте серед домогосподарств, які повідомили про отримання допомоги, тільки 11% ДГ повідомили про отримання медичної допомоги.

КОНТЕКСТ. Після загострення війни в Україні у лютому 2022 р. станом на жовтень 2023 р. близько 3,7 млн осіб були переміщені всередині країни,² близько 4,6 млн переміщених осіб повернулись до місць свого постійного проживання,³ а у світі було зафіксовано більш ніж 6,2 млн біженців з України.⁴ Дослідження «Оцінка мультисекторальних потреб» проводиться на всій території України та має на меті покращення розуміння поточної гуманітарної ситуації, визначення базових потреб на рівні домогосподарств та можливість триангуляції даних про людей, які потребують допомоги, та розрахунок рівнів вираженості потреб, які лежать в основі Огляду гуманітарних потреб. Дослідження MSNA проводилося фахівцями REACH спільно зі Всесвітньою продовольчою програмою (ВПП). Загалом було опитано 13 322 домогосподарств у 105 районах 24 областей за допомогою особистих (REACH) та телефонних інтерв'ю (у важкодоступних районах, обраних ВПП).

ВІДСОТОК ДОМОГОСПОДАРСТВ ЗА РІВНЕМ ВИРАЖЕНОСТІ ПОТРЕБ⁵

ДОМОГОСПОДАРСТВА, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ, ЗА

Відсоток домогосподарств з крайнім або крайнім+ рівнями потреб, за стратою:

23% опитаних ДГ мали крайній або крайній+ рівень незадоволених потреб у сфері захисту

11% опитаних ДГ мали крайній або крайній+ рівень незадоволених потреб у сфері охорони здоров'я

ОГЛЯД «ОЦІНКИ МУЛЬТИСЕКТОРАЛЬНИХ ПОТРЕБ» (MSNA)

КОНТЕКСТ. Після загострення війни в Україні у лютому 2022 року станом на жовтень 2023р. близько 3,7 млн осіб були переміщені всередині країни,² близько 4,6 млн переміщених осіб повернулися до своїх домів,³ а у світі було зафіксовано більш ніж 6,2 млн біженців з України.⁴ Протягом 2022 та 2023 років внаслідок військових дій були зруйновані та пошкоджені будинки та інфраструктура, сталися перебої у наданні послуг та зросли гуманітарні потреби. Оскільки ситуація в деяких частинах країни стабілізується, а наслідки спостерігаються локально на територіях поблизу лінії фронту, отримання даних про мультисекторальні потреби має вирішальне значення для розуміння мінливого гуманітарного контексту та потреб постраждалого населення.

Так, на прохання Координаційної групи з питань гуманітарної допомоги в Україні (НСТ), у партнерстві зі Всесвітньою продовольчою програмою (ВПП) та спільно з УКГС ООН та провідними агенціями Кластера, у липні 2023 року фахівці REACH здійснили загальнонаціональну оцінку мультисекторальних потреб (MSNA) на всіх підконтрольних Уряду України територіях та на непідконтрольних Уряду України територіях. Дослідження мало на меті створити фактологічну базу для вдосконалення гуманітарних програм шляхом збору репрезентативних даних на рівні домогосподарств для кращого розуміння вразливих демографічних груп, масштабу та рівнів гуманітарних потреб по всій країні, а також перешкод у доступі до допомоги. Ці

дані та подальші аналітичні висновки призначені для обґрунтування розрахунків та прийняття рішень в рамках Циклу гуманітарного планування (ЦГП) на 2024 рік. Тоді як детальні висновки MSNA були поширені серед кластерів у серпні 2023 року для використання під час робочих зустрічей з планування ЦГП, в цьому підсумковому бюлетені представлено огляд основних висновків.

Для того, щоб охопити важкодоступні райони, підхід до

Загалом було опитано 13 322 домогосподарств у 105 районах 24 областей України за допомогою 11 427 особистих інтерв'ю та 1 895 комп'ютеризованих телефонних інтерв'ю (CATI).

вибірki складався з трьох взаємодоповнюючих методів вибірки з довірчою ймовірністю 95% та граничною похибкою 7% для всіх страт на підконтрольних Уряду України територіях. Результати є репрезентативними для різних рівнів стратифікації. У цьому бюлетені результати опитування за методом «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті», отримані ВПП, не використовувались.

Висновки, представлені в цьому бюлетені, ґрунтуються на аналізі індексу мультисекторальних потреб (ІМСП) та секторальних розривах у рівні життя (РРЖ). З огляду на стислість публікації, результати агрегуються на рівні макрорегіону та області (див. Карту географічного охоплення нижче).

Більш детальна інформація представлена в огляді методології.⁵

МАСШТАБ ТА ГЕОГРАФІЧНЕ ОХОПЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

ГЕОГРАФІЧНЕ охоплення за групами населення та способом збору

Кількість інтерв'ю з ДГ у кожному макрорегіоні

Загалом	13 322
Центр	1 937
Схід**	2 081
Північ*	3 145
Південь**	2 305
Захід	3 855

*У цьому регіоні збір даних здійснювався за допомогою особистих та телефонних інтерв'ю.

** У цьому регіоні збір даних здійснювався за допомогою особистих і телефонних інтерв'ю та за методом обізнаності із ситуацією

Період збору даних:

21 червня - 1 серпня 2023 р.

Дані, зібрані ВПП за методом «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті», в цьому звіті не використовувались.

ІНДЕКС МУЛЬТИСЕКТОРАЛЬНИХ ПОТРЕБ (ІМСП): ВИРАЖЕНІСТЬ КРИЗОВОГО РІВНЯ

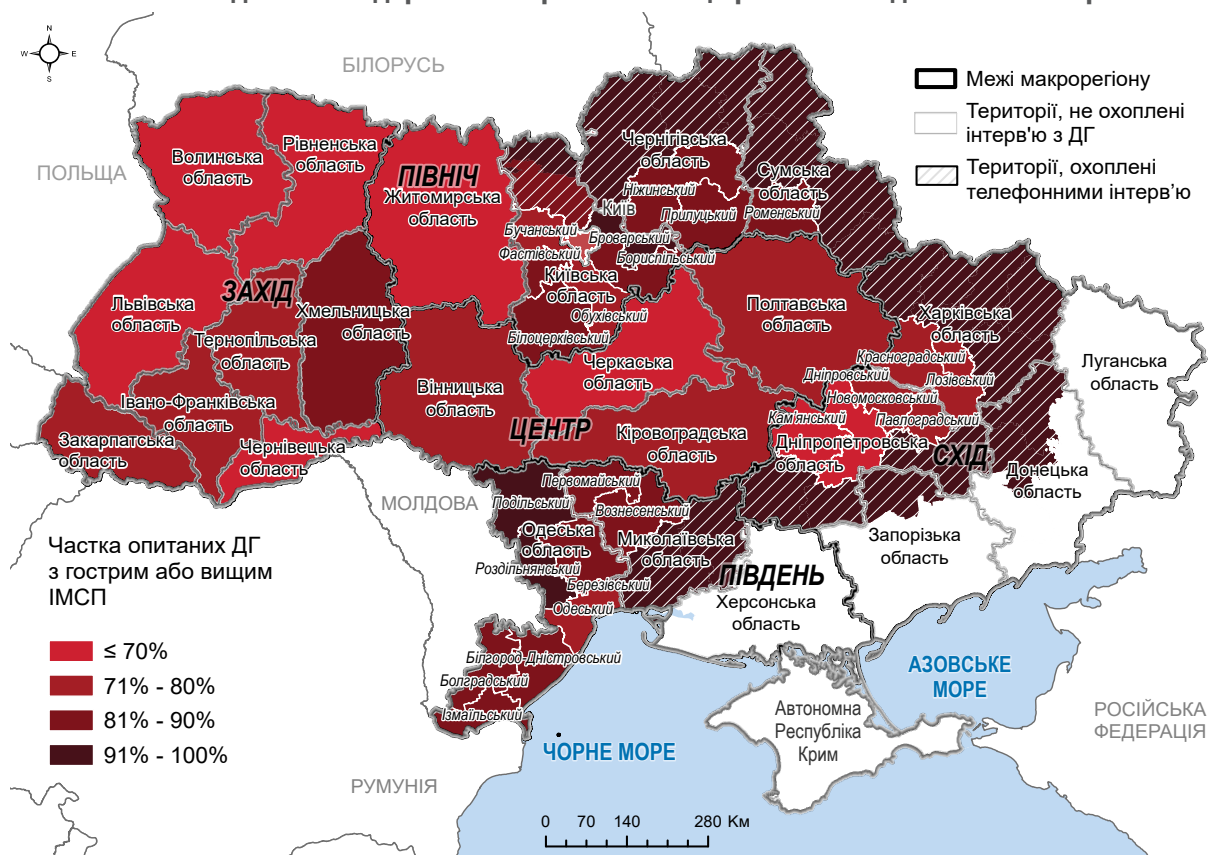
Відсоток домогосподарств за рівнем вираженості потреб:

Потреби в допомозі	1 (Потреби відсутні / мінімальні)	1%
	2 (Значний)	20%
	3 (Гострий)	40%
	4 (Крайній)	35%
	4+ (Крайній+)	4%

ІМСП - це комплексний показник, розроблений REACH та призначений для вимірювання загального рівня гуманітарних потреб домогосподарств. Він базується на найвищому рівні вираженості секторальних потреб, виявлених у кожному домогосподарстві, і виражається за шкалою від 1 до 4+. Рівень вираженості секторальних потреб визначається шляхом розрахунку комплексних показників для конкретного сектору. Такі секторальні комплексні показники відображають розриви у рівні життя (РРЖ). ІМСП враховує кожне домогосподарство, яке потребує допомоги щонайменше в одному секторі (рівень вираженості потреб 3 або вище). Повну методологію розрахунку ІМСП та окремих секторальних комплексних показників (розриви у рівні життя, або РРЖ) згідно з Посібником з аналітичної моделі MSNA Ініціативи REACH можна знайти [тут](#).

ДОМОГОСПОДАРСТВА, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ, ЗА ГЕОГРАФІЧНИМ РЕГІОНОМ

Частка опитаних домогосподарств з гострим або вище рівнем незадоволених потреб:

РІВЕНЬ ВИРАЖЕНОСТІ ІМСП ЗА ГРУПАМИ НАСЕЛЕННЯ

Відсоток домогосподарств за групами⁵ та рівнем вираженості потреб:

	1	2	3	4	4+
ДГ, які проживають в районах поблизу	0%	5%	24%	46%	25%
ДГ з принаймні однією особою з інвалідністю ⁶ (n=3 556)	0%	4%	38%	52%	6%
ДГ, що повернулись до місць постійного проживання (n=1 254)	0%	15%	28%	46%	11%
Внутрішньо переміщені ДГ (n=763)	0%	13%	30%	50%	7%
ДГ з трьома або більше дітьми (n=453)	0%	15%	38%	42%	5%
Міські ДГ (n=6 102)	1%	21%	35%	37%	6%

При розбивці за окремими демографічними характеристиками можна побачити, що рівень потреб змінюється залежно від профілю домогосподарства (типи опитаних домогосподарств представлені у таблиці ліворуч). Серед проаналізованих груп населення опитані домогосподарства, що проживають у районах поблизу кордону з Росією або лінії фронту найчастіше мали крайній або крайній+ рівень незадоволених потреб (71%). За ними йдуть ДГ, з принаймні однією особою з інвалідністю (58%), ДГ, які повернулись до місць постійного проживання, та внутрішньо переміщені ДГ (по 57% кожне), ДГ з трьома або більше дітьми (47%) та ДГ з міських населених пунктів (43%).

Слід зазначити, що високий показник крайніх та крайніх+ потреб може бути пов'язаний, принаймні частково, з існуючими раніше факторами вразливості.

ГУМАНІТАРНІ ПОТРЕБИ ТА ЧИННИКИ

Хто і де потребує допомоги? Якими є чинники цих потреб?

27%

опитаних домогосподарств по всій країні мали крайній або крайній+ рівень потреб в одному секторі.

12%

опитаних домогосподарств по всій країні мали крайній або крайній+ рівень потреб одночасно у двох або більше секторах.

Загалом, 12% опитаних домогосподарств мали крайній або крайній+рівень потреб у більш ніж одному секторі. Серед них найвищий рівень потреб спостерігався у секторі захисту. Домогосподарства, що проживають поблизу кордону з Росією або лінії фронту мали найвищий показник крайніх або крайніх+ рівнів потреб (71%). Це було обумовлено високим рівнем потреб у секторі захисту (52%), зокрема серед домогосподарств, які повідомляли про часті безпекові інциденти у громаді (збройне насильство/обстріли, наявність боєприпасів, що не розірвались, та напади на об'єкти цивільної інфраструктури). Це можна пояснити близьким розташуванням цих регіонів до кордону з Росією або до лінії фронту.⁸

Домогосподарства з принаймні однією особою з інвалідністю мали високий показник крайніх або крайніх+ рівнів потреб (58%). Це було обумовлено високим рівнем потреб у секторі захисту (26%).

Домогосподарства, що повернулись до місць постійного проживання, а також внутрішньо переміщені ДГ мали високий показник крайніх або крайніх+ рівнів потреб (по 57% кожне). Це було обумовлено високим рівнем потреб у секторі захисту (відповідно 50% та 34%), зокрема внаслідок вищезгаданих причин.

Найвищі показники крайніх або крайніх+ рівнів потреб були зафіксовані у Східному та Північному макрорегіонах (відповідно 57% та 47%). У Східному макрорегіоні крайні

або крайні+ рівні потреб найчастіше спостерігались у секторі захисту (42%), засобів до існування (15%) та охорони здоров'я (15%). Так само у Північному макрорегіоні високі рівні крайніх або крайніх+ потреб були зафіксовані у наступних секторах: захист (37%), охорона здоров'я (13%) та засоби до існування (11%). Основний чинник потреб у секторі захисту був такий самий, як зазначено вище. Також у секторі засобів до існування основним чинником крайніх або крайніх+ рівнів потреб були домогосподарства, які повідомили про використання надзвичайних стратегій виживання для забезпечення засобів до існування. У секторі охорони здоров'я основним чинником були домогосподарства, які повідомляли про випадки незадоволених потреб у медичній допомозі або про перешкоди у доступі до медичної допомоги або лікарських засобів.

На національному та регіональному рівнях крайні та крайні+ потреби насамперед були зумовлені розривами у рівні життя (РРЖ) у секторі захисту (23% ДГ), охорони здоров'я (11%) та засобів до існування (10%).

Аналіз РРЖ на обласному рівні свідчить про те, що наявність певних потреб притаманна областям, що межують з Росією або розташовані поблизу лінії фронту.⁸ Наприклад, про крайній або крайній+ рівні потреб у житлі та непродовольчих товарах (ЖНПТ) на національному та регіональному рівнях повідомляли нечасто (що видно з таблиці нижче), але у деяких областях частка домогосподарств, які вказували на ці проблеми, була вище за середню. Такими областями є Херсонська (38%), Харківська (20%), Миколаївська (17%) та Донецька (15%). Основною причиною такої великої частки потреб у ЖНПТ були повідомлення домогосподарств про часту відсутність непродовольчих товарів (НПТ) (паливо для опалення, павербанки, лампи акумуляторні та зимовий одяг). Це може бути пов'язано з відсутністю палива для опалення⁹ та НПТ¹⁰ на ринках у цих областях.

Відсоток ДГ з крайнім (4 and 4+) рівнем потреб за секторами:

Сектор	Загалом
Захист	23%
Охорона здоров'я	11%
Засоби до існування	10%
Житло та НПТ	7%
ВСГ	6%
Освіта	3%
Продовольча безпека	2%

Найчастіші поєднання гострих або вищих рівнів потреб на національному рівні, за типом домогосподарств:⁷

Категорія населення	Засоби до існування	Продовольча безпека	Охорона здоров'я	Захист	Житло та НПТ	ВСГ
25% ДГ одночасно мають потреби у секторі засобів до існування та охорони здоров'я	✓		✓			
21% ДГ одночасно має потреби у секторі засобів до існування та захисту	✓			✓		
18% ДГ одночасно мають потреби у секторі засобів до існування та житла і НПТ	✓				✓	
18% ДГ одночасно мають потреби у секторі засобів до існування та	✓	✓				
Підгрупа: 54% ДГ з особою з інвалідністю одночасно мають потреби у секторі засобів до	✓		✓			

У таблиці вище представлені найпоширеніші «поєднання» гострих або вищих рівнів потреб у двох секторах для визначення профілів потреб, що зустрічаються найчастіше. Визначені поєднання не є взаємовиключними (тобто профілі можуть частково повторюватися у інших категоріях).

У таблиці зліва представлений відсоток домогосподарств, які потребують допомоги за секторами, для визначення найпоширеніших потреб.

ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ТА ПІДЗВІТНІСТЬ

Про потребу в тій чи іншій гуманітарній допомозі повідомили 74% домогосподарств, причому з'явилися чіткі закономірності, що вказують на відмінні потреби залежно від демографічних профілів. Основні висновки полягають у наступному:

• Розбіжності у сфері охорони здоров'я

Помітна закономірність спостерігається у домогосподарствах з принаймні однією особою з інвалідністю, де 54% ДГ повідомляли про постійну потребу в ліках. Натомість ДГ без особи з інвалідністю вказували на порівняно нижчий рівень потреб (28%).

• Динаміка переміщення

Про наявність певних потреб свідчать дані, отримані під час опитування внутрішньо переміщених домогосподарств. Зокрема 16% переміщених ДГ потребували допомоги з орендою житла та 13% - у забезпеченні житлом. Проте відчутно нижчий рівень цих потреб спостерігався у ДГ, що повернулися до місць постійного проживання (відповідно 5% та 4%) або непереміщених ДГ (відповідно 1% та 2%).

• Розбіжності у потребах сільських та міських ДГ

Помітні розбіжності спостерігаються у різних типах населених пунктів, особливо це стосується потреб в опаленні. Сільські домогосподарства більш ніж втричі частіше повідомляли про потребу у паливі для опалення (27%), ніж ДГ у міських населених пунктах (8%).

• Локалізовані фінансові та інфраструктурні потреби

Домогосподарства, які проживають у районах, розташованих вздовж лінії фронту або кордону з Росією, стикаються з особливими фінансовими або інфраструктурними проблемами. Вони більш ніж у шість разів частіше повідомляли про потребу у фінансовій допомозі для погашення боргу (26%) та втричі частіше повідомляли про потребу у ремонті житла (18%), ніж домогосподарства, що проживають далі від лінії фронту та кордону з Росією (відповідно 4% та 6%).

Бажані форми зв'язку з надавачами гуманітарної допомоги:

- Більш ніж третина респондентів (36%) надають перевагу телефонному зв'язку з надавачами гуманітарної допомоги.
- 27% надають перевагу особистому спілкуванню у власних домівках.
- П'ята частина респондентів (20%) надає перевагу зв'язку через месенджери, особливо WhatsApp, Telegram, Viber, Signal.

Інформація, яку очікують від надавачів гуманітарної допомоги:

- Як отримати грошову допомогу (24%)
- Як зареєструватися для отримання допомоги від Уряду України або гуманітарних організацій (22%)
- Як отримати медичну допомогу (20%)

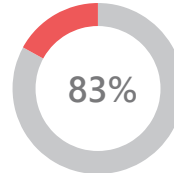
18%

домогосподарств повідомили, що **отримували допомогу** протягом 3 місяців до збору даних. Ця частка ДГ була набагато більша у Східному (44%) та Південному (34%) макрорегіонах.

74%

домогосподарств повідомили про **потребу в гуманітарній допомозі** будь-якої форми. Цей показник був найвищим у Південному (84%) та Східному (76%) макрорегіонах.

Задоволеність отриманою допомогою:

Близько 8 з 10 домогосподарств, які повідомили, що отримували допомогу протягом 3 місяців до збору даних, були задоволені або дуже задоволені нею.

91% домогосподарств, які повідомили, що отримували гуманітарну допомогу протягом 3 місяців до збору даних (орієнтовно у період з березня по червень 2023 р.), отримали продовольчу допомогу, а також допомогу у секторі ВСГ (30%), грошову допомогу (22%) та допомогу у сфері охорони здоров'я (11%).

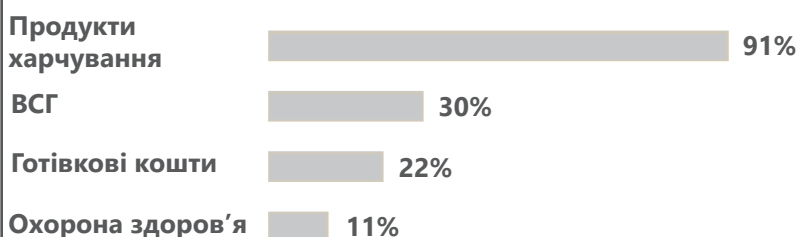
Топ-5 пріоритетних потреб, зазначених респондентами (домогосподарства могли обирати більше одного варіанта відповіді)

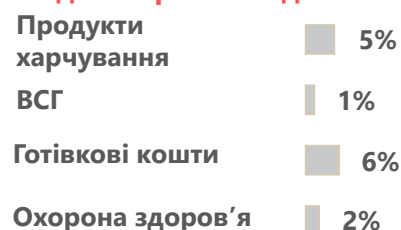
Бажані форми отримання гуманітарної допомоги в майбутньому:

Частка ДГ, які повідомили, що отримували допомогу протягом 3 місяців до збору даних, за видом отриманої допомоги

Частка ДГ, які повідомили про незадоволення отриманою допомогою протягом 3 місяців до збору даних, за видом отриманої допомоги

ПОДЯКА

ДОСЛІДЖЕННЯ MSNA БУЛО ПРОВЕДЕНО В РАМКАХ РОБОТИ:

Робочої групи з питань дослідження та аналізу гуманітарної ситуації в Україні (AAWG)

ЗА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ:

Foreign, Commonwealth
& Development Office

ЗА СПРИЯННЯ:

Міжкластерної координаційної групи (ICCG) в Україні

Методологія. Дослідження MSNA проводиться по всій території України з особливим акцентом на районах, що безпосередньо постраждали внаслідок бойових дій. Воно проводилось Ініціативою REACH спільно зі Всесвітньою продовольчою програмою ООН. Загалом представники REACH провели 11 427 особистих інтерв'ю, а представники ВПП ООН - 1 895 комп'ютеризованих телефонних інтерв'ю (CATI) в 11 важкодоступних районах (загалом 13 322 інтерв'ю на рівні домогосподарств). Вибірка була розподілена за районами і формувалася з урахуванням міської та сільської місцевості, а також рівня впливу бойових дій та гуманітарних потреб шляхом аналізу вторинних даних. У районах, які безпосередньо постраждали внаслідок війни, вибірка була репрезентативною з довірчою ймовірністю 95% і похибкою 5%, а на територіях, які не були напряму вражені бойовими діями, було сформовано меншу вибірку з похибкою 7%. Отримані результати є репрезентативними лише для відібраних районів, і подальша розбивка на вищі адміністративні рівні повинна розглядатися як індикативна.

Примітка - Детальніше про методологію див. «Огляд методології MSNA Ініціативи REACH Україна за 2023 рік»¹¹

Про REACH: Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ

¹ Фонд ООН у галузі народонаселення (2023 р.), Загальний оперативний набір даних зі статистики населення, Україна, 2023 р. Обмежений тираж.

² MOM, Звіт про внутрішнє переміщення в Україні - Опитування загального населення, Раунд 14, [читати](#)

³ MOM, Опитування загального населення Раунд 14 - Оперативний звіт: Демографічна статистика та географічний розподіл, 3—25 вересня 2023 р., [читати](#)

⁴ УВКБ ООН, Оновлена інформація щодо ситуації в Україні №56, 13 жовтня 2023 р., [читати](#)

⁵ Рівні вираженості потреб можна в цілому визначити як:

- Крайній + (4+) : Ознаки повного падіння рівня життя з негайними потенційно небезпечними для життя наслідками (підвищений ризик смертності та/або незворотної шкоди фізичному чи психічному здоров'ю).
- Крайній (4) : Падіння рівня життя. Значна шкода (ризик значної шкоди) фізичному або психічному здоров'ю.
- Гострий (3) : Зниження рівня життя з обмеженим доступом до /обмеженою наявністю основних товарів та послуг. Погіршення (ризик погіршення) фізичного або психічного здоров'я.
- Значний (2) : Рівень життя зазнає напруги. Мінімальний вплив (ризик впливу) на фізичне або психічне здоров'я / стресовий стан фізичного або психічного здоров'я в цілому.
- Мінімальний (1) : Рівень життя є прийнятним, може мати деякі ознаки погіршення та/або недостатнього доступу до основних послуг. Відсутність або мінімальний вплив (ризик впливу) на фізичне або психічне здоров'я.

Більш детальна інформація представлена у методологічній записці, [читати](#)

⁶ Визначення інвалідності згідно з Вашингтонською групою, [читати](#)

⁷ **Поєднання «у пари» дозволяє проаналізувати вірогідність того, що домогосподарство матиме гострий або вищий рівень потреб у 2 секторах, незалежно від наявності гострого або вищого рівня потреб в інших секторах.** Наприклад, у таблиці 18% опитаних ДГ загалом по країні мали гострий або вищий рівень потреб у засобах до існування та продовольчій безпеці, ця підгрупа домогосподарств може також мати інші типи гострих або вищих потреб, які не розглядалися в цьому аналізі.

⁸ ACLED, Інтерактивна карта військових дій, що відображає дані в режимі, наближеному до реального часу, [читати](#)

⁹ MOM, Україна, Дослідження твердого палива, серпень 2023 р., [читати](#)

¹⁰ IMPACT Initiatives, CIMP Україна, Інформаційний бюлетень, Раунд 18, вересень 2023 р., [читати](#)

¹¹ IMPACT Initiatives, 2023 MSNA, Огляд методології, [читати](#)